

2009-09-30
Andreas Mörck
Dnr 235/09

**Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM**

**Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet (Ds
2009:25)**

Lärarnas Riksförbund har beretts tillfälle att lämna synpunkter på utbildningsdepartementets förslag till ny skollag.

Förbundet välkomnar förslaget till ny skollag och anser att det förslag som nu lämnas är väsentligt mycket bättre än såväl nuvarande skollag som det förslag till ny skollag som lämnades av den parlamentariska skollagsberedningen 2002.

Lärarnas Riksförbund beklagar dock att förslaget saknar ett antal beståndsdelar av väsentlig betydelse för att skapa en förbättrad skola och högre kvalitet för eleverna. Det är överraskande att förslaget saknar skärpta behörighetsregler, lärarlegitimation och beskrivningar av vilka arbetsuppgifter som måste utföras av lärarprofessionen för att garantera en godtagbar kvalitet. Lärarnas Riksförbund vill även starkt uppmana regeringen att utan dröjsmål ta bort den lagmässiga möjligheten att tillsvidareställa personer som saknar korrekt lärarutbildning.

Lärarnas Riksförbund anser att det är svårt att uttala sig om förslaget som en helhet eftersom väsentliga delar som lärarbehörighet, legitimation samt reglering om gymnasieskolan saknas.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker:

- Att förslaget till ny skollag medför en ökad fokusering på skolans kunskapsuppdrag.
- Att lagtexten renodlas utifrån respektive skolform, vilket på bättre sätt tar fasta på respektive skolforms särart.
- Att förslaget betonar alla elevers rätt till stöd och stimulans.
- Att väsentliga delar överförs från förordningstext till lagtext. När riksdagen fattat ytterligare beslut, däribland en reformerad gymnasieskola, kommer ytterligare delar av förordningstext att behöva överföras till lagtext. Lärarnas Riksförbund förutsätter att sådana väsentliga förändringar kommer att föregås av remissförfarande.
- Att utredningen föreslår ett avskaffande av kravet på kommunala skolplaner och lokala kvalitetsredovisningar. Detta minskar

byråkratin och visar tydligt att det är staten som sätter upp målen för skolan.

- Att skolinspektionen ges ett förtydligt uppdrag med bland annat ett sanktionssystem i fem steg.
-

Lärarnas Riksförbund ser följande brister i förslaget:

- Lagförslaget är inte kostnadsneutralt. Lärarnas Riksförbund förutsätter att staten tillskjuter tillräckligt med resurser för att förverkliga intentionerna i förslaget till ny skollag.
- Det saknas en definition av vilka arbetsuppgifter som lärare och förskollärare ansvarar för.
- Bland de ersättningar som hemkommunen ska räkna in i bidraget till annan huvudman saknas kostnader för studie- och yrkesvägledning.
- Förslag om att elevgrupperna inom ungdomsskolan och vuxenutbildningen ska ha en lämplig sammansättning och storlek saknas. Motsvarande lagstöd finns för förskolan och fritidshemmen, men saknas för övriga skolformer.
- Lärarnas Riksförbund anser att de reformer som nu genomförs inom skolans område kräver att regeringen genomför en konsekvensanalys gällande lärarnas arbetssituation.
- Det är enligt förbundets uppfattning en brist att det inte tydligt framgår i förslaget att det ska finnas speciallärare, och i förekommande fall specialpedagoger, för att trygga de specialpedagogiska insatserna.
- Skollagsförslaget borde vara baserat på en sådan utredning av kommunaliseringens konsekvenser, friskolereformen samt utbildning på entreprenad som tidigare har utlovats av ett flertal partier. En sådan utredning samt förslag om lärarlegitimation och behörighet utgör så väsentliga delar för den nya skollagens helhet att regeringen bör överväga att skyndsamt arbeta fram lagförslag i dessa frågor för att inte skapa ett nytt lappverk.

Lärarnas Riksförbund avvisar:

- Att undantagsreglerna för anställning av lärare i 2 kapitlet § 13 och 14 kvarstår och gör det möjligt att tillsvidareanställa personer utan lärarutbildning som lärare.
- Att det ska få förekomma konfessionella inslag i undervisningen
- Att förskoleklassen blir egen skolform. Förbundet föreslår att förskoleklassen istället inordnas i grundskolan som därmed blir tioårig.
- Den föreslagna regleringen gällande behörighet för rektorer. Förbundet anser att det krävs mer än pedagogisk insikt och genomgången befattningsutbildning för att kunna anställas som rektor.

- Att förslaget i vissa fall möjliggör undantag från läroplan, kursplaner, timplanen och betygssystemet
- Att det endast utformas kriterier för betygsstegen A, C och E. Förbundet anser att bör finnas kriterier för varje betygssteg.
- Att minsta antal elever för att starta en skola föreslås bli så få som 20 individer.
- Den rollfördelning som föreslås mellan rektor och lärare i §§ 16, 19 och 20. Det är lärarna som sätter betyg och det är lärarna som ska vara ansvariga för det betyg de har satt.
- Alla former av undervisning på entreprenad. Skolverksamheten ska bedrivas antingen i offentlig regi eller i fristående skolor.
- Möjligheten att kunna delegera beslut om åtgärdsprogram.

Övergripande kommentarer

Behörighetsregler och legitimationssystem

Lärarnas Riksförbund har tidigare uttalat sig i huvudsak positivt om de förslag som presenterades i SOU 2008:52. Införandet av en lärarauktorisering var också en av allianspartiernas skolfrågor i valet 2006.

Utredningens sätt att beskriva förslagen om ansvar för genomförande av utvecklingssamtal, upprättande av åtgärdsprogram och betygsättning går inte att ta ställning till så länge förslag saknas som klargör vilka arbetsuppgifter som av kvalitets skäl måste utföras av utbildade och legitimerade lärare.

Lika villkor mellan kommunala och fristående skolor

Det är enligt Lärarnas Riksförbund av största vikt att samma regler och villkor ska gälla oavsett huvudman. Förbundet kan se tydliga förbättringar i föreliggande förslag jämfört med nuvarande skollag. Förslaget till ny skollag gör dock på ett antal väsentliga punkter skillnader mellan kommunala och fristående skolor. Dessa skillnader gäller bland annat möjligheten för privata huvudmän att göra undantag från timplan, läroplan och kursplaner. Dessutom måste samma regler om offentlighet och sekretess gälla för de offentligt finansierade friskolorna som för de kommunala skolorna. Lärarnas Riksförbund anser att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder innan den lägger fram proposition om ny skollag för att skapa lika villkor för kommunala och fristående skolor.

Betyg och skriftliga omdömen

Lärarnas Riksförbund stödjer införandet av en ny betygsskala, men anser att det bör utformas kriterier för samtliga betygssteg. Detta ska gälla för alla skolformer där den nya betygsskalan kommer att användas.

Regeringen har tydligt aviserat att betyg från årskurs 6 ska införas. Det är anmärkningsvärt att denna mycket centrala fråga inte är färdigbehandlad när utbildningsdepartementet presenterar sitt förslag till ny skollag.

Skriftliga omdömen måste utgå från de mål som är uppsatta för ämnet och årskursen. För årskurser där betygskriterier inte finns formulerade kan därför inte de skriftliga omdömena vara betygslänkande. I de fall regeringen vill att det ska vara tillåtet med betygslänkande skriftliga omdömen i tidigare årskurser måste någon form av nationella kriterier utformas.

Förslagets konsekvenser för lärares arbetssituation

Lärarnas Riksförbund har i sina remissvar avseende flertalet av de reformer som tidigare föreslagits påtalat konsekvenserna för lärares arbetssituation.

De reformer som regeringen beslutat eller föreslagit kommer till stor del att bidra till en bättre skola för eleverna. Däremot förväntas lärarna att utföra samma arbete som tidigare samtidigt som de ska sköta en rad nya arbetsuppgifter såsom obligatoriska skriftliga omdömen i grundskolan, fler och tidigare nationella prov, tidigare betyg och ett helt nytt betygssystem, en eventuell möjlighet att ompröva betyg samt möjlighet för föräldrar att överklaga åtgärdsprogram.

Lärarnas Riksförbund föreslår att regeringen tillsammans med berörda organisationer och representanter för skolhuvudmännen genomför en konsekvensanalys av reformerna med avseende på lärarnas arbetssituation. Reformernas vällovliga syfte kan omintetgöras om inte lärarna ges rimliga möjligheter att utföra sitt arbete.

Utredning av kommunaliseringens konsekvenser

I förslaget till ny skollag visar staten sin vilja att utöva ett stort inflytande över de olika skolformernas innehåll och organisation. Med det utökade uppdraget till Statens skolinspektion tar man också ett större ansvar för uppföljning av verksamheterna. Lärarnas Riksförbund kan konstatera att förslaget till stora delar förändrar rollfördelningen mellan staten och de som anordnar utbildningen, huvudmännen. Förbundet menar att detta är en riktig utveckling, men anser att väsentliga delar saknas för att ambitionen ska få fullt genomslag

De som idag kallas huvudmän, främst kommuner och fristående skolor, hämtar sitt uppdrag från staten. Genom att skolan är kommunalt finansierad uppstår inkonsekvenser i systemet. Det är enligt förbundet rimligt att den aktör som sätter upp målen också tar huvudansvaret för skolans finansiering. Ska den målstyrning, som varit tanken sedan 1988, få genomslag måste den instans som bestämmer målen även ta ansvar för finansieringen. Först när denna styrningsprincip tillämpas finns de rätta förutsättningarna för en likvärdig skola.

Alltsedan skolan kommunaliserades har Lärarnas Riksförbund kunnat konstatera att likvärdigheten har minskat. Därför har Lärarnas Riksförbund krävt en utredning av kommunaliseringens konsekvenser, något som ett flertal partiers skolpolitiska talespersoner har ställt sig bakom. Förbundet anser därför att en sådan utredning borde ha genomförts och legat till grund för skollagens regleringar om skolans huvudmannaskap. I nämnda utredning borde även konsekvenserna av friskolereformen och den skolverksamhet som bedriver på entreprenad belysts. Det är av största vikt att regeringen skyndsamt tillsätter ovan nämnda utredning.

Lärarnas Riksförbunds synpunkter på förslagen i Ds 2009:25

Nedan redovisas Lärarnas Riksförbunds särskilda synpunkter under respektive kapitel.

Kapitel 1. Inledande bestämmelser

Lärarnas Riksförbund avstyrker 4 §. All undervisning ska vara icke-konfessionell oavsett skolhuvudman. Om det ska vara möjligt med konfessionella inslag i fristående skolor bör det i likvärdighetens namn även vara möjligt med konfessionella inslag i skolor med offentligt huvudmannaskap. Förbundet anser att elevernas skolgång, inte minst inom den obligatoriska delen av skolväsendet ska utgöra en frizon från konfessionella inslag.

§§ 5 och 6, gällande lika tillgång till utbildning och likvärdig utbildning. Lärarnas Riksförbund anser att formuleringarna är så vaga att de i praktiken endast kan tolkas som symbolformuleringar. Utöver lika tillgång till utbildning måste staten även slå fast en kvalitativ standard för den utbildning som ska ges i det offentliga skolväsendet. Detsamma gäller resonemanget om likvärdig utbildning. Termen likvärdig måste ges en kvalitativ substans. Staten måste ansvara för att den utbildning som ges är likvärdig och av hög kvalitet samt att undervisningen bedrivs av rätt utbildade lärare.

I § 7 klargörs att begreppet barn används i förskolan och elev i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Lärarnas Riksförbund välkomnar detta förslag då det stämmer väl överens med vedertaget språkbruk. Det blir dessutom en tydlig koppling till att begreppen kursplaner och timplaner används i grund- och gymnasieskolan där det finns elever.

I paragrafen saknas dock en definition av begreppet lärare/förskollärare och deras ansvarsområden. Lärarnas Riksförbund anser att den beskrivning av lärararbete som presenterades i det förra skollagsförslaget här torde kunna

användas. Lärare/förskollärare ansvarar för fem områden: planering, genomförande, kontaktarbete, utvärdering och utveckling.

Lärarnas Riksförbund föreslår att begreppet undervisning ska ges en tydlig definition. *Undervisning är sådan verksamhet som sker mellan lärare och elev och som har sitt uppdrag i läroplan och kursplaner och som sker på tid som regleras av timplan.*

För förskolan bör istället begreppet pedagogisk verksamhet användas. Eftersom förskolan har flera olika uppdrag – dels utbildning, dels omsorg – och omfattar barn i åldrarna 1-5 år är begreppet pedagogisk verksamhet mera adekvat.

Undantagsformuleringarna i § 9 bör strykas. Samtliga skolor och skolformer ska omfattas av en läroplan.

Lärarnas Riksförbund vill göra en förändring i § 10. Förskoleklassen ska integreras i grundskolan och inte utgöra en egen skolform.

Kapitel 2. Huvudmän och ansvarfördelning

I dagsläget är rollfördelningen på skolans område otydlig, framförallt fördelningen mellan statens och kommunernas åtaganden. Föreliggande förslag innebär få förbättringar i detta avseende. Att införa en ny skollag utan att först ha utvärderat de stora utbildningspolitiska reformerna från 1990-talet är ogenomtänkt. När lagförslaget dessutom innehåller brister i form av avsaknad av viktiga delar som lärarbehörighet, blir förslaget som helhet svårt att kommentera.

Lärarnas Riksförbund är kritiskt till att utredningen uppmuntrar till så kallade kommunala friskolor. Förbundet menar att detta är djupt olyckligt och att det bidrar till en begreppsförvirring. Enligt förbundet står det en kommun fritt att via sin delegationsordning ge en skola varierande grad av frihet och handlingsutrymme. Svensk skola behöver ett tydligt huvudmannaskap med en tydlig ansvarsfördelning. Det sista skolan behöver är att dagens huvudmannaskap görs ännu otydligare.

I § 5 anges att en skola måste omfatta minst 20 elever för att få tillstånd att starta. Lärarnas Riksförbund anser att det är orimligt att driva en skola med 20 elever ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig aspekt, varför förslaget avvisas. Det är enligt förbundet mycket svårt att lösa kravet på lärarbehörighet inom små skolor. Regeringen bör inför kommande proposition bereda och problematisera frågan ytterligare.

Lärarnas Riksförbund föreslår att rubriken som föregår § 8 ändras till "Ledningen och ansvaret för verksamheten i skola och förskola". Förbundet ser mycket positivt på att förslaget till ny skollag tydliggör skillnaden mellan rektor och förskolechef.

Lärarnas Riksförbund avvisar skrivningarna i §§ 10 och 11 om rektors behörighet. Förbundet anser att det krävs mer än pedagogisk insikt och genomgången befattningsutbildning för att kunna anställas som rektor. Lärarnas Riksförbund anser att det ska vara en grundläggande princip att rektor måste ha utbildning på minst samma akademiska nivå och inriktning som den personal han/hon är satt att ansvara för.

En av de största svagheter med nuvarande skollagen är den bristfälliga reglering som gör det möjligt för huvudmän att bortse från krav på behörighet och ger möjlighet att tillsvidareanställa personer utan adekvat lärarutbildning. Dessa brister måste en ny skollag avhjälpa, utan att invänta nya lagförslag.

Lärarnas Riksförbund anser att det krävs ett tillägg i § 16. Det är enligt förbundet en brist att det inte tydligt framgår att det ska finnas speciallärare, och i förekommande fall specialpedagoger, för att trygga de specialpedagogiska insatserna.

Lärarnas Riksförbund anser att det vid sidan av tydliga behörighetskrav för studie- och yrkesvägledare även behöver finnas allmänna riktlinjer för hur elever, på ett likvärdigt sätt, oavsett skolhuvudman ska få tillgång till studie- och yrkesvägledning i tillräcklig omfattning. Enligt förbundet måste det tydligt framgå att i hemkommunens bidrag till fristående skolor ska ingå ersättning för studie- och yrkesvägledning. Förbundet vill därmed se ett tillägg i kapitel 9 § 34. Motsvarande tillägg bör även göras i motsvarande paragrafer för de andra skolformerna inom ungdomsskolan och vuxenutbildningen.

Lärarnas kompetensutveckling har skötts mycket undermåligt av de kommunala och fristående huvudmännen, så illa att staten genom det så kallade lärarlyftet varit tvungen att garantera en minsta kompetensutvecklingsinsats. Förbundet anser att formuleringarna i lagförslagets § 26 är alldeles för vaga. De uppmuntrar inte till någon förändring hos de kommunala och fristående huvudmännen. Formuleringar i skollagen måste vara förpliktigande och det måste tydliggöras vilka krav som ställs på lärares respektive övrig personals kompetensutveckling.

Lärarnas Riksförbund föreslår att formuleringen i § 26 andra stycket om nödvändiga insikter byts ut mot *utbildning i* eller *nödvändiga kunskaper om* de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

För att garantera rätten till skolbibliotek behövs i § 27 formuleras ett kvalitetsmått. Till exempel måste det beskrivas vilken utbildning som ska krävas av den som fungerar som skolbibliotekarie.

Kapitel 3. Barns och elevers utveckling mot målen

Lärarnas Riksförbund instämmer till stora delar med de förslag som finns i kapitlet *Barns och elevers utveckling mot målen*. Förbundet ser särskilt positivt på tydliggörandet av alla elevers rätt att prestera maximalt.

Förbundet anser dock att §§ 5-9 även bör gälla för vuxna elever. I alla skolformer där det finns individuellt formulerade mål att uppnå måste det vara varje elevs rätt att få det stöd som krävs för att målen ska kunna uppnås.

Regeringen har tidigare aviserat en viljeriktning att den nuvarande rätten till grundskoleutbildning ska utökas till rätt till gymnasieutbildning. En rätt till särskilt stöd kan vara ett steg på vägen mot en sådan utveckling. Formerna för utredning och upprättande av åtgärdsprogram inom komvux, särvox och sfi måste naturligtvis anpassas till att det rör sig om vuxna elever.

Avseende §§ 8 och 9 gör Lärarnas Riksförbund bedömningen att möjligheten att överklaga åtgärdsprogram kommer att leda till en ökad arbetsbelastning för lärare och rektorer. I förslaget talas det även om att det kan finnas behov av att rektor delegerar beslut om åtgärdsprogram till lärare. Förbundet befarar att detta i praktiken kan leda till att det skapas en otydlighet i ansvaret mellan lärare och rektorer. Ett upprättat åtgärdsprogram syftar oftast till att ytterligare stöd och resurser krävs för att eleven ska nå målen, ett ansvar som enbart kan vila på rektor. Förbundet avvisar därmed skollagsberedningens förslag om att kunna delegera beslut om åtgärdsprogram.

Lärarnas Riksförbund har tidigare påtalat att ansvar för utvecklingssamtal och upprättande av individuella utvecklingsplaner ska vara förbehållet behöriga och legitimerade lärare. Därför innebär avsaknaden av förslag om behörighet och legitimation i förslaget till ny skolag att det är omöjligt att fullt ut ta ställning till förslagen kring utredning och åtgärdsprogram. Samma brister återfinns i avsnittet Allmänna bestämmelser om betyg där det saknas bestämmelser om att det är behöriga och legitimerade lärare som har rätt att sätta betyg.

Förbundet vill invända mot resonemanget på sidan 336 att det i gymnasieskolan skulle kunna råda osäkerhet om vilken lärare som ansvarar för utvecklingssamtalet. Både i grundskolans senare del och i gymnasieskolan undervisas eleverna av flera olika ämneslärare men det finns också alltid en klassföreståndare med ansvar för till exempel utvecklingssamtal.

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget om möjlighet att meddela undantag från första stycket i 13 § för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Förbundets uppfattning i frågan utgår från alla elevers rätt till nationellt likvärdig utbildning och kunskapsbedömning.

Förbundet avvisar den rollfördelning som föreslås mellan rektor och lärare i §§ 16, 19 och 20. Betygsättning är en central del i lärares professionsutövning. Det är läraren som sätter betyg och det är läraren som ska vara ansvarig för det betyg hon eller han har satt. Det är rektor som avgör om betyg ska sättas. Däremot kan enbart lärare med utbildning och behörighet för det ämne och för den nivå på vilken undervisningen sker som kan göra just de avvägningar som behövs för att avgöra *vilket betygssteg* eleven ska hamna på.

Kapitel 4. Kvalitet och inflytande

Lärarnas Riksförbund anser att det systematiska kvalitetsarbetet är av yttersta vikt. För att lärare och skolledning ska kunna utföra sitt uppdrag krävs det att skolhuvudmannen säkerställer tillräckligt med resurser.

Skollagsförslaget framhåller att elevernas möjligheter till inflytande ska stärkas. Lärarnas Riksförbund konstaterar att de definitioner som beskriver elevers sammanslutningar och på vilka grunder inflytandet motiveras saknar stringens. Lärarnas Riksförbund anser att det måste klargöras hur eleverna ska representeras.

Lärarnas Riksförbund anser att det är en självklarhet att majoriteten av ledamöterna i de lokala styrelserna ska bestå av representanter från verksamheten. I det fall det ska finnas lokala styrelser är det av vikt att lärarkåren tydligt är representerad.

Kapitel 5. Trygghet och studiero

Förbundet anser att åtgärderna som beskrivs i § 9 tydligare måste kopplas till elevens rätt till undervisning. Kvarsittning är den åtgärd som kan tas till när eleven, till exempel på grund av sådan "utvisning" som beskrivs i § 8, behöver ta igen sådant den missat på grund av sitt beteende. Att få undervisning av behöriga lärare är inte en bestraffning utan en rättighet.

För både §§ 8 och 9 ställs krav på att frågan om lärares tillsynsplikt löses på ett godtagbart sätt. För § 9 att man på skolan överenskommit hur bemanningen ska lösas i de fall elever kallas till kvar- eller försittning. Förbundet instämmer med förslaget i § 17. Det kan som en yttersta åtgärd vara motiverat och nödvändigt att stänga av en elev. Däremot måste den tid som en elev är avstängd vara meningsfull, både för elevens och för skolans skull. Av den anledningen måste en stödjande text utarbetas till denna paragraf om hur avstängningstiden rent praktiskt ska utformas.

Samtidigt vill förbundet påtala att det måste vara tydligt hur eventuell hemundervisning utformas så att lärares rätt till god arbetsmiljö tillgodoses.

Kapitel 6. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

Lärarnas Riksförbund anser att dagens förskoleklass bör omvandlas till årskurs 1 i grundskolan och att grundskolan därmed blir tioårig. Det innebär en skolstart vid sex års ålder. Därmed föreslår förbundet att texten i §§ 10 och 11 ändras till sex, respektive fem års ålder. Undervisningen ska skötas av rätt utbildade grundskollärare från årskurs 1.

Lärarnas Riksförbund anser att § 14 måste förtydligas. Vilka möjligheter ska stå till buds för att avgöra om en elev kan avsluta grundskolan tidigare? Ska detta ske exempelvis genom tidigarelagda nationella prov?

Lärarnas Riksförbund vill att det § 16 även anges ett *lägsta* antal dagar som den obligatoriska verksamheten får omfatta. Förbundet föreslår att denna nedre gräns sätts till 178 dagar.

Förbundet anser att det bör införas ett förtydligande om att religiösa, ideologiska och/eller kulturella skäl inte ska kunna ligga till grund för de enstaka undantag som § 18 medger.

Kapitel 7. Förskolan

Lärarnas Riksförbund instämmer i stort med de förslag som presenteras i kapitlet. Förslaget om att förskolan ska utgöra en egen skolform måste enligt Lärarnas Riksförbund innebära att förskolans båda uppdrag, omsorg och utbildning, måste renodlas och avgränsas.

Förbundet vidhåller sitt motstånd mot införandet av en allmän förskola för treåringar och skulle därför vilja se lydelsen "...det år barnet fyller fem år..." under § 6. Det skulle i så fall även krävas en följdändring under § 16, gällande avgifter. Det är de ekonomiska konsekvenserna av allmän förskola för treåringar som ligger till grund för förbundets ställningstagande. Enligt Lärarnas Riksförbunds bedömning finns det mera angelägna reformer som måste prioriteras, t ex införandet av en lärarlegitimation.

Kapitel 8. Förskoleklassen

Lärarnas Riksförbund har tidigare uttryckt åsikten att förskoleklass tydligare bör integreras med grundskolan. I detta skollagsförslag bibelhålls istället den otydlighet som hittills präglat förskoleklassen.

Förbundets förslag är att förskoleklassen blir en obligatorisk del av grundskolan, som därmed blir tioårig. Förskoleklassens omfattning, i förslaget 525 timmar per läsår, bör ses över och eventuellt utökas i samband med att det utformas en timplan och mål för förskoleklass. Samtidigt bör förskoleklass fortsättningsvis benämnas årskurs ett och det sista obligatoriska skolåret därmed benämnas årskurs tio.

Kapitel 9. Grundskolan

Lärarnas Riksförbund anser att skollagen ska innehålla regler om att elevgrupperna inom ungdomsskolan och vuxenutbildningen ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Motsvarande lagstöd finns för förskolan och fritidshem men saknas för övriga skolformer.

Avseende §§ 3 och 5 hänvisar Lärarnas Riksförbund till kommentarerna avseende kapitel 6 §§ 10 och 11. Det är positivt att timplanen även fortsättningsvis regleras i skollagen. Däremot ser Lärarnas Riksförbund ett behov av att differentiera den grundat på årskursintervall. Det räcker inte med att i lag endast lägga ut en total tid på 6 665 timmar och att slå fast en ämnesvis fördelning som inte går att kontrollera. Dels måste timplanen anpassas till grundskolans olika delar, dels måste den regleras så att den går att följa upp. De nationella proven förutsätter att elever i olika skolor och hos olika huvudmän har ett minsta antal garanterade undervisningstimmar, fram tills dess att proven genomförs. Ur ett likvärdighetsperspektiv räcker det alltså inte med en minsta garanterad totaltid i slutet av årskurs 9. Förbundet avvisar skollagsberedningens förslag att det fortsättningsvis ska vara möjligt att tillåta andra avvikelser från den fastställda timplanen än det som anges i bestämmelsen om skolans val. Erfarenheterna från den försöksverksverksamhet som bedrevs från 1999 och framåt har varit till övervägande del negativa och har enligt förbundets uppfattning bidragit till en försämrad måluppfyllelse.

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslagen i §§ 6 och 8 om att myndigheter även fortsättningsvis ska kunna medge undantag för fristående skolor. Timplanen och kursplanerna är en garanti för en likvärdig utbildning och den ska följaktligen gälla alla grundskolor.

Sådana skriftliga omdömen som beskrivs i § 13 måste omfattas av nationella bedömningskriterier. För de årskurser där betyg ges kan de gällande betygskriterierna användas, men med lokalt framtagna kriterier för tidigare årskurser riskerar man att åsidosätta likvärdigheten i bedömningen och därmed i hela utbildningen. I de fall regeringen vill att det ska vara tillåtet med betygsliknande skriftliga omdömen i tidigare årskurser bör regeringen ge Skolverket i uppdrag att ta fram nationella bedömningskriterier för de skriftliga omdömena i de årskurser som ej omfattas av betygskriterierna.

Avseende § 18 vidhåller förbundet sitt krav på att det ska formuleras nationella kriterier för varje betygssteg.

Kapitel 13. Fritidshemmet

Lärarnas Riksförbund instämmer i vikten av fritidshem med hög kvalitet, något som enligt Skolverkets utvärderingar idag tyvärr brister i allt för hög utsträckning.

Det måste tydliggöras att utbildade fritidspedagoger har ansvar för den pedagogiska verksamheten i fritidshemmet samtidigt som det måste finnas personal som tillgodoser det utökade omsorgsbehov som uppstått i fritidshemmet sedan integreringen av förskoleklassen.

Eftersom fritidshemmets verksamhet och mål är integrerade med läroplanen för grundskolan anser förbundet att fristående skolor bör vara skyldiga att erbjuda fritidshem åtminstone till och med den vårtermin eleven fyller tio år.

Kapitel 14 Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan

En ny gymnasieskola med tillhörande lagtext kommer att behandlas under oktober månad i riksdagen. Lärarnas Riksförbund saknar viktiga beståndsdelar i förslaget, exempelvis examensansvariga lärare. Förbundet anser att det är av stor vikt att regeringen skyndsamt återkommer med kompletterande lagförslag rörande de väsentliga delar som inte finns med i förslaget till ny gymnasieskola.

Kapitel 17 Utbildning på program i gymnasiesärskolan

Att gymnasiesärskolan och gymnasieskolan så långt det är möjligt kommer att regleras på likartat sätt tillstyrks av förbundet. Kapitel 17 är emellertid skrivet med utgångspunkt i den nuvarande gymnasieskolan som kommer att förändras 2011. De förändringar som kommer att inom gymnasieskolans ram bör därför även komma att gälla för gymnasiesärskolan.

Kapitel 18. Kommunal vuxenutbildning

Lärarnas Riksförbund bejakar att vuxenutbildningen kvarstår som en egen skolform inom skollagens ram.

Förbundet instämmer i de övergripande mål som beskrivs i § 2 men ett övergripande mål med vuxenutbildningen måste även vara att ge individer en ny chans att lyckas i sina studier och i arbetslivet. Lärarnas Riksförbund har hårt kritiserat möjligheten till konkurrenskomplettering, något som förbundet står fast vid. Däremot bör det vara en del av det övergripande uppdraget för vuxenutbildningen att ge individer en ny chans.

Förbundet vill understryka ställningstagandet från kapitel 3 om rätten till särskilt stöd även i vuxenutbildningen. Studenter inom vuxenutbildningen med uppenbara svårigheter bör ha rätt till särskild utredning, åtgärdsprogram och därpå följande åtgärder i form av särskilt stöd. När det gäller studier på gymnasienivå, både för vuxna och gymnasieelever, måste dock en sådan utredning i vissa fall kunna leda till en överenskommelse om ändrad inriktning på utbildningen.

Kapitel 20. Utbildning i svenska för invandrare

Lärarnas Riksförbund instämmer i stort i de förslag som lämnas i kapitlet. Förbundet förstår bakgrunden till den föreslagna namnändringen men tror att det finns risk för begreppsförvirring om begreppet sfi ska utmönstras ur lagtexten men ändå antas leva vidare i dagligt tal.

Förbundet ser mycket positivt på att rätten till individuella studieplaner skrivs in i skollagen men vill också understryka ställningstagandet från kapitel tre om rätten till särskilt stöd även i vuxenutbildningen. Studenter inom sfi med uppenbara svårigheter bör ha rätt till särskild utredning, åtgärdsprogram och därpå följande åtgärder i form av särskilt stöd.

Lärarnas Riksförbund vill samtidigt betona kravet på att regler om lärarbehörighet införs även när gäller undervisning i svenska för invandrare.

Kapitel 21. Entreprenad och samverkan

Förbundet avvisar alla former av undervisning på entreprenad. Verksamheten ska bedrivas antingen i offentlig regi eller i fristående skolor.

Förbundet har i en rad tidigare remissvar redovisat ett starkt kritiskt förhållningssätt till att undervisning bedrivs på entreprenad. Systemet med offentliga och fristående skolor som är offentligt finansierade ger elever och föräldrar stora valmöjligheter och bidrar till att skapa en positiv konkurrens.

Entreprenad som driftsform för just utbildning blir därmed överflödigt och bidrar till att minska den reella valfriheten.

Om entreprenader även fortsättningsvis ska utgöra en del av det svenska utbildningssystemet måste samma villkor gälla som för kommunala och fristående skolor. Det innebär bland annat att det är lärare med rätt behörighet som ska anställas för undervisningen.

Kapitel 23. Annan pedagogisk verksamhet

Innehållet i detta kapitel visar tydligt den problematik som rått sedan förskola och barnomsorg överfördes från socialdepartementet till utbildningsdepartementet. Inom områdena fritidshem och förskola tillgodoses behov av pedagogisk verksamhet och omsorg. Vissa delar innehåller mera omsorg än andra.

Det blir enligt Lärarnas Riksförbund märkligt när omsorgsbehov ska kläs i samma termer som de som ska beskriva utbildning och undervisning. På samma sätt blir det märkligt när huvudmännen ställer nödvändiga omsorgsbehov mot de krav som skollagen uttrycker mera diffust för undervisning.

Kapitel 24. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

Lärarnas Riksförbund ser positivt på det sanktionssystem i fem steg som föreslås. Ett förtydligt uppdrag för skolinspektionen och ett sanktionssystem bör leda till att kvaliteten och likvärdigheten höjs. I Skolinspektionens tillsynsarbete ute på enskilda skolor bör lärarna ges möjlighet att genom självvärdering få ett inflytande.

Samtidigt måste förbundet när det gäller det fjärde steget, tillfälligt förbud att driva verksamhet, uttrycka en viss oro för vilka konsekvenser detta kan få för de anställda lärarna, speciellt vid fristående skolor. Hur ser arbetsgivaransvaret i så fall ut?

Att inriktningen på kvalitetsgranskningen (21 §) ska ske utifrån de mål och riktlinjer som fastställda av statliga myndigheter anser Lärarnas Riksförbund vara självklart. För att lärarna ska kunna uppfylla sitt uppdrag är det därför av stor vikt att de mål som förekommer i läroplaner och kursplaner är konkreta och lättförståeliga. Dessutom måste erforderliga resurser ställas till förfogande för att lärarna ska kunna uppfylla sitt uppdrag.

Kapitel 27. Åtgärder mot kränkande behandling

Enligt § 10 ska lärare eller annan personal vara skyldiga att anmäla kränkande behandling i samband med verksamheten, när de fått kännedom om kränkningen. För att denna skyldighet ska kunna efterlevas krävs kunskap om gränserna vid sådant som kan uppfattas som kränkande behandling. Lärarnas Riksförbund anser att denna skyldighet därför måste åtföljas av kompetensutveckling på området. I annat fall riskerar enskilda lärare att komma i kläm i de fall olika uppfattningar och tolkningar råder.

Med vänlig hälsning

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Andreas Mörck